

Науменко М. О.
магістр,
спеціальність «Облік та оподаткування»,

Науковий керівник:
Кусик Н. Л.
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування,
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова,
м. Одеса

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

У найзагальнішому розумінні, неприбутковими організаціями є організації, установи, заклади, які не мають на меті своєї діяльності одержання прибутку.

В податковому законодавстві України, вперше було введено поняття неприбуткових установ та організацій Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», яке використовувалося виключно в цілях оподаткування податком на прибуток (п. 7.11. «Оподаткування неприбуткових установ і організацій»), в якому вказувалися види доходів, звільнені від оподаткування, давалися пояснення про особливості основної діяльності організацій і т.д. [1, п. 7.11]. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» втратив чинність 01.01.2013 року на підставі Податкового кодексу України. Сьогодні, поняття неприбуткового підприємства, установи та організації, відповідність вимогам до їх діяльності передбачені розділом III. «Податок на прибуток підприємств» Податкового кодексу України [2, п. 133.4].

В цивільному законодавстві України, використовується тотожне поняттю «неприбуткові організації» поняття «непідприємницькі товариства». Згідно зі ст. 85 «Непідприємницькі товариства» Цивільного кодексу України, непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками, а особливості правового статусу окремих видів непідприємницьких товариств встановлюються

законом [3, ст. 85].

В Господарському кодексі України (глава 5 «Некомерційна господарська діяльність») існує поняття «некомерційне господарювання». Згідно зі ст. 52 «Некомерційне господарювання» Господарського кодексу України, некомерційне господарювання - це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку [4, ст. 52].

Таким чином, неприбутковими організаціями можна вважати суб'єктів господарювання (непідприємницькі товариства), що займаються некомерційним господарюванням.

В Господарському кодексі України (ст. 3 «Господарська діяльність та господарські відносини») під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Підприємницькою діяльністю вважається господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку. Господарська діяльність, яка здійснюється без мети одержання прибутку вважається некомерційною господарською діяльністю, та не є підприємництвом [4, ст. 3].

Некомерційна господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання державного або комунального секторів економіки у галузях (видах діяльності), в яких відповідно до ст. 12 Господарського кодексу України забороняється підприємництво, на основі рішення відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Некомерційна господарська діяльність може здійснюватися також іншими суб'єктами господарювання, яким здійснення господарської діяльності у формі

підприємництва забороняється законом [4, ст. 12, ст. 52].

У свою чергу, в Цивільному кодексі України (ст. 86 «Здійснення підприємницької діяльності непідприємницькими товариствами та установами»), непідприємницькі товариства (кооперативи, крім виробничих, об'єднання громадян тощо) та установи можуть поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню [3, ст. 86].

Таким чином, неприбутковим організаціям дозволяється здійснювати підприємницьку діяльність, яку не забороняє здійснювати їх профільне законодавство, та за урахуванням вимог та обмежень цього законодавства.

Враховуючи положення Податкового кодексу України, в якому детально наведено всі вимоги, що забезпечують доступ до неприбуткового статусу, відзначимо, що в них немає обмежень для неприбуткових організацій щодо провадження ними підприємницької діяльності для цілей збереження неприбуткового статусу. Але, в контексті нашого дослідження, є деякі особливі вимоги до здійснення підприємницької діяльності неприбутковими організаціями.

По-перше, установчі документи мають містити заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їхньої праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб [2, пп. 133.4.1].

По-друге, доходи (прибутки) неприбуткової організації необхідне використовувати виключно для фінансування видатків на утримання неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами [2, пп. 133.4.2].

Отже, неприбуткова організація має право вести підприємницьку діяльність

з урахуванням вимог і обмежень, встановлених профільним законодавством та її статутом, і отримувати дохід від цієї підприємницької діяльності. Однак, для того щоб залишатися в статусі неприбуткової, такий дохід організації не можна розподіляти між засновниками, членами та іншими пов'язаними особами, а також працівниками. Його потрібно направляти виключно на реалізацію статутної діяльності такої неприбуткової організації та її утримання.

Якщо профільне законодавство певних неприбуткових установ та організацій забороняє їм здійснювати підприємницьку діяльність (або окремі її види), то, звичайно, для збереження / отримання неприбуткового статусу вести таку діяльність - не можна.

Список використаних джерел:

1. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР / Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94> (дата звернення: 28.08.2018).
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 28.08.2018).
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV / Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 28.08.2018).
4. Господарський кодекс України: Закон України, Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 28.08.2018).

Райлян О. Г.

*викладач кафедри економіки права та управління бізнесом,
Одеської Національний економічний університет,
м. Одеса*

ЗАКОН ПРО ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ТА ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ: ЗМІНИ, НОВЕЛИ ТА РИЗИКИ

Законодавство, що регулювало діяльність товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю, складалось з положень Цивільного кодексу України [1], Господарського кодексу України [2] та Закону України «Про господарські товариства»[3]. Воно було суперечливим, колізійним, фрагментарним та таким, що не відповідало сучасним вимогам щодо гнучкості та ефективності регулювання. 17 червні 2018 року набув чинності Закон України